

Jerzy Lewandowski (emeryt), Grzegorz Fiedorowicz
Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa
w Warszawie

NAKŁADY ENERGETYCZNE W BUDYNKACH I BUDOWLACH

Streszczenie

W wyniku badań 65 obiektów wykazano, że wartość nakładów energetycznych na 1 m² budynków i budowli przyjmowana w przelicznikach: dla budynków mieszkalnych – 100 MJ/m² na rok, dla budynków produkcyjnych (obór) – 90 MJ/m²/rok, budynków magazynowych (stodół) – 80 MJ/m² na rok eksploatacji obiektów jest nieprecyzyjna. Zaproponowano przyjmowanie w takich obiektach przelicznika 150-350 MJ/m² budowli i budynków przy nakładach na robociznę wynoszących 100 MJ/h. Propozycja przeliczników nakładów energetycznych jest następująca: budynki mieszkalne – 350 MJ/m², obory i inne budynki inwentarskie – 250 MJ/m² i budynki magazynowe (stodoły) – 150 MJ/m². Podane wyżej wartości przeliczników wynikają z przeprowadzonych badań.

Słowa kluczowe: nakłady energetyczne, budynek, budowla, amortyzacja, przelicznik energetyczny

Wstęp

W pracach naukowych IBMER z zakresu nakładów energetycznych przyjmuje się szacunkowy przelicznik dla obiektów budowlanych: budynków mieszkalnych – 100 MJ/m² na rok, budynków produkcyjnych (obór) – 90 MJ/m² na rok, budynków magazynowych (stodół) – 80 MJ/m² na rok [Szeptycki, Wójcicki 2003]. Stosowanie do obliczeń nakładów energetycznych np. wartości pieniężnych jest nieprecyzyjne.

Analiza [Fiedorowicz 1998] dokonana na przykładzie nakładów energetycznych w 11 fermach krów mlecznych, z zakresu robocizny w zestawieniu ze strukturą kosztów wykazała znaczną rozbieżność (40:100). Zaproponowano więc potrzebę zrewidowania przelicznika podnosząc z 40 MJ/rbh na 100 MJ/rbh. Podobnie w analizie stwierdzone niskie nakłady energetyczne, wyliczone wg przelicznika 100 MJ/m² budynków w stosunku do nakładów na maszyny (3,2%:14,3%), sugerują potrzebę korekty przelicznika zwiększającego ze 100 MJ/m² na 450 MJ/m², ponieważ wartości tych skład-

ników są podobne (ok. 4% w strukturze kosztów). Takie zwiększenie przelicznika byłoby zbyt daleko idące, jednak stosowany przelicznik wymaga znacznego przewartościowania.

Celem badań było ustalenie faktycznych nakładów energetycznych na 1 m² budynków i budowli na większej reprezentatywnej zbiorowości obejmującej: 28 budynków mieszkalnych, 17 obór i 20 stodoł – łącznie 65 obiektów. Obiekty te były zaprojektowane i zrealizowane w terenie według dokumentacji IBMER.

Metoda badań

Badania przeprowadzono na podstawie kosztorysów ww. obiektów. Kosztorysy przewartościowano, zamiast cen w złotych, na jednostkowe przeliczniki nakładów energetycznych w MJ (megadžulach). W kosztorysach nie brano pod uwagę instalacji wodno–kanalizacyjnych i elektrycznych. Materiały badawcze pochodzą z lat 1984–1990, jednak po zweryfikowaniu okazały się aktualne, ponieważ wskaźniki energetyczne nie uległy żadnym zmianom. Dlatego uznano za celowe je opublikować, z sugestią aktualizacji przeliczników energetycznych.

Wyniki badań i analiza

Wyniki badań, zebrane na podstawie prac Lewandowskiego [1984, 1990], dotyczące rzeczywistych nakładów energetycznych na 1 m² budynków, przedstawiono w tabelach 1, 2, 3 i 4, które kształtują się w zakresie 149,2–355,1 MJ/m². Nakłady te obliczono dla 65 obiektów, przyjmując robociznę w wysokości 100 MJ/rbh. W tabeli zbiorczej 1 przedstawiono wyniki badań dotyczące nakładów energetycznych na ww. zbiorowości, w tym 28 budynków mieszkalnych, 17 budynków produkcyjnych (obór) i 20 budynków magazynowych (stodoł).

Tabela 1. Nakłady energetyczne na budynki
Table 1. Energy inputs on the buildings

Wyszczególnienie	Liczba obiektów w	Nakłady energetyczne na		Roczna amortyzacja (40 lat użytkowania)
		powierzchnię	kubaturę	
Jednostka miary	szt.	$\frac{MJ}{m^2}$	$\frac{MJ}{m^3}$	$\frac{MJ}{m^2}$
Budynki mieszkalne	28	14 204	2 100	355,1
Obory	17	10 384	1 380	259,6
Stodoły	20	5 968	1 323	149,2

Nakłady energetyczne...

Źródło : Opracowanie własne [Lewandowski 1984a,b, 1990]

Tabela 2. Wybrane (z całej zbiorowości 20) do obliczeń 4 przykładowe stodoły paszowe z kolektorem słonecznym w dachu

Table 2. Four exemplary barns (feed stores) with solar collectors on the roof, selected (from total set of 20 objects) for calculations

Opis stodoły	Powierzchnia		Kubatura składowa	Nakłady energetyczne na			Rocznie amortyzacja (40 lat użytkowania)
	zabudowy	użytkowa		powierzchnię		kubaturę składową	
				zabudowy	użytkowa		
Jednostka miary	m ²		m ³	$\frac{MJ}{m^2}$		$\frac{MJ}{m^3}$	$\frac{MJ}{m^2}$
2 segmenty suszarniczo-magazynowe + 1 segment przejazdowy + 2 segmenty suszarniczo-magazynowe. Dach stalowy jednospadowy; co 180 cm	174,8	154,0	690,0	4453,3	5054,8	1127,4	111,3
2 segmenty suszarniczo-magazynowe + 1 segment przejazdowy + 2 segmenty suszarniczo-magazynowe. Dach stalowy dwuspadowy; co 180 cm	174,8	154,0	690,0	4168,9	4732,0	1056,1	104,2
2 segmenty suszarniczo-magazynowe + 1 segment przejazdowy + 2 segmenty suszarniczo-magazynowe. Dach drewniany dwuspadowy; co 90 cm	174,8	154,0	690,0	3364,1	3818,5	852,3	84,1
1 segment otwarty – wiata + 2 segmenty magazynowo-składowe + 2 segmenty przejazdowe + 1 segment magazynowo-składowy. Stalowe ramy o rozstawie co 4,5 m i rozpiętości 10,5 m	248,48	226,95	1037,93	6411,0	7019,2	1534,8	160,3
Średnio				4599,4		1142,6	115,0

Źródło: Obliczenia własne [Lewandowski 1984a] przy 100 MJ/rbh

Nakłady energetyczne...

Tabela 3. Wybrane (ze zbiorowości 17) przykładowe obory
Table 3. Selected (from total set of 17 objects) exemplary cow-sheds

Opis obory	Powierzchnia		kubatura	ilość	Nakłady energetyczne na				Rocznie amortyzacja (40 lat użytkowania)
	zabudowy	użytkowa			powierzchnię		kubaturę	SD	
					zabudowy	użytkowa			
Jednostka miary	m ²		m ³	SD	$\frac{MJ}{m^2}$	$\frac{MJ}{m^3}$	$\frac{MJ}{SD}$	$\frac{MJ}{m^2}$	
Obora dla 6 krów o rozpiętości 6 m	124,2	100,7	685,5	8,7	7828	9654	1418	111747	195,7
Obora dla 8 krów o rozpiętości 6 m	173,6	142,0	960,0	11,3	7173	8769	1271	110197	219,2
Obora dla 9 krów poddasze standardowe, ścianka kolankowa 1,2 m rozpiętości 11,10 m	175,0	148,7	1105,8	13,9	9425	11092	1492	118865	235,6
Obora dla 12 krów poddasze standardowe, ścianka kolankowa 2 m rozpiętości 11,1 m	217,0	201,3	1544,7	19,2	8899	9593	1250	101099	222,5
Obora dla 16 krów poddasze standardowe, ścianka kolankowa 2 m rozpiętości 11,1 m	259,0	226,5	1844,5	25,3	8106	9269	1138	82982	231,7
Obora dla 20 krów poddasze standardowe, ścianka kolankowa 2 m rozpiętości 11,1 m	336,2	290,6	2392,7	31,2	7041	8146	989	75872	176,0
Obora dla 25 krów poddasze standardowe, ścianka kolankowa 2 m rozpiętości 11,1 m	446,7	396,1	3087,9	37,9	6540	7376	946	77084	163,5
Obora dla 25 krów poddasze standardowe, ścianka kolankowa 2 m rozpiętości 11,1 m ze zmianą systemu utrzymania młodzieży	404,7	357,2	2788,7	37,9	6780	7681	984	72393	169,5
Średnio					7724		1189	93755	193,1

Źródło: Obliczenia własne [Lewandowski 1984b] przy 100 MJ/rbh

Tabela 4. Wybrane do obliczeń (z całej zbiorowości 28) 7 przykładowych budynków jednorodzinnych (stan surowy + stan wykończeniowy – bez instalacji)
 Table 4. Selected for calculations (from total set of 28 objects) 7 exemplary one-family living houses (raw state + finishing state – without installations)

Opis budynku mieszkalnego	Powierzchnia		Kubatura	Nakłady energetyczne na			roczna amortyzacja (40lat użytkowania)
	zabudowy	użytkowa		powierzchnię		kubaturę	
				zabudowy	użytkowa		
Jednostka miary	m ²		m ³	$\frac{MJ}{m^2}$		$\frac{MJ}{m^3}$	$\frac{MJ}{m^2}$
Budynek mieszkalny jednorodzinny; symbol M.1R-00	112,9	129,2	857,2	14077,3	12290,4	1852,5	351,9
Budynek mieszkalny jednobliźniaczy; symbol M.1R-01	280,0	220,6	1 516,2	10359,3	13146,9	1912,8	259,0
Budynek mieszkalny jednorodzinny; symbol M.1R-04	210,5	107,1	845,0	6891,5	13544,8	1716,8	172,3
Budynek mieszkalny jednorodzinny; symbol M.1R-07	223,0	111,2	875,4	7047,0	14131,9	1795,2	176,2
Budynek wykonany wg technologii tradycyjnej – cegła; o programie „3PK”; symbol BM-7	107,4	98,1	557,0	11637,7	12737,6	2243,4	290,9
Budynek wykonany wg technologii tradycyjnej – cegła; o programie „5PK”; symbol WB-3436/79	117,3	109,8	808,0	14658,6	15659,8	2128,0	366,5
Budynek tradycyjny dwupokoleniowy wolnostojący; o programie „4PK+PK”; symbol WB-3438/79	145,5	144,4	760,0	11073,1	11157,4	2119,9	276,8
Średnio				10 820,6		1 966,9	270,5

Źródło: Obliczenia własne [Lewandowski 1990] przy 100 MJ/rbh

Średnie nakłady energetyczne wynoszą dla:

- budynków mieszkalnych – 355,1 MJ/m²,
- obór - 259,6 MJ/m²,
- stodoł - 149,2 MJ/m².

Z pierwotnych obliczeń [Fiedorowicz 1998] wynika, że nakład energetyczny dla rolnika lub robotnika budowlanego wynosi ok. 107 MJ/h pracy. Przyjęto dla wygody i prostoty obliczeń 100 MJ/h pracy efektywnej.

Jednostkowe nakłady energetyczne powinny być obliczane empirycznie, a nie ustalane według szacunków, w przeciwnym przypadku mogą prowadzić do poważnych nieścisłości.

Podsumowanie wyników badań

Powyższe wyniki badań, dokonanych na dużej reprezentacji, pozwalają na przedstawienie propozycji zrewidowania dotychczas stosowanych przeliczników energetycznych wg zaleceń Szeptyckiego i Wójcickiego [2003].

Propozycja dotycząca przeliczników nakładów energetycznych jest następująca dla budynków:

- mieszkalnych – 350 MJ/m²,
- produkcyjnych (obory itp.) – 250 MJ/m²,
- magazynowych (stodoły) – 150 MJ/m².

Wykazaną propozycję przedkłada się pod rozwagę, jako początek dalszych prac, gdyż oparta jest ona na badaniach empirycznych dokonanych na poróżnej zbiorowości obiektów. Potrzebna jest dyskusja w przedmiotowej sprawie poparta dalszymi badaniami na jeszcze większej reprezentacji obiektów zrealizowanych w terenie.

Wnioski

1. Proponuje się przyjmowanie wartości nakładów energetycznych 150-350 MJ na 1 m² budynków i budowli przy nakładach na robociznę wynoszących 100 MJ na 1 godzinę ze zróżnicowaniem podanym w podsumowaniu wyników badań.
2. Przy obliczaniu nakładów energetycznych w rolnictwie powinno się brać pod uwagę wszystkie budynki (mieszkalne, inwentarskie, produkcyjne itp.), obiekty pomocnicze (silosy, zbiorniki, gnojownie itp.) oraz pełną infrastrukturę (wodociągi i kanalizacje, oczyszczalnie ścieków, system wentylacji itp.).
3. Wskazane są dalsze prace badawcze w omawianej tematyce.

Bibliografia

Fiedorowicz G. 1998. Efektywność chowu krów w oborach o różnych wielkościach i rozwiązaniach technologicznych. Rozprawa habilitacyjna. Prace Naukowo-Badawcze, IBMER, Warszawa

Lewandowski J. 1984a. Analiza techniczno-ekonomiczna budynków dla gospodarstw indywidualnych z uwzględnieniem energochłonności skumulowanej. Cz. I - Energochłonność skumulowana typoszeregu obór dla 6, 9, 12, 16, 20 i 25 krów. Symbol dok. XLVI/531, IBMER, Warszawa

Lewandowski J. 1984b. Analiza energochłonności skumulowanej obór. Symbol dok. XLVI/512, IBMER, Warszawa

Lewandowski J., 1990. System oszczędnych budynków dla służby rolnej. Analiza energochłonności skumulowanej. Symbol dok. XLVI/571, IBMER, Warszawa

Lewandowski J., Bednarski B. 1985. Energochłonność skumulowana elementów i obiektów budownictwa rolniczego. Zad. 1. Katalog elementów budowlanych. Symbol dok. XLVI/549, IBMER, Warszawa

Szeptycki A., Wójcicki Z. 2003. Postęp technologiczny i nakłady energetyczne w rolnictwie do 2020 r., Zał. 1, ss. 201-202. IBMER, Warszawa

Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jednolity Dz. U. z 13 lipca 2000 r., nr 54, poz. 654), załącznik nr 1 Wykaz rocznych stawek amortyzacyjnych

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity Dz. U. z 3 marca 2000 r., nr 14, poz. 176), załącznik nr 1 Wykaz rocznych stawek amortyzacyjnych